

You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the **University of Silesia in Katowice**

Title: Zabawy muzyczne z wykorzystaniem systemu Carla Orffa i ich znaczenie w edukacji muzycznej dzieci w wieku przedszkolnym

Author: Mirosław Kisiel

Citation style: Kisiel Mirosław. (2001). Zabawy muzyczne z wykorzystaniem systemu Carla Orffa i ich znaczenie w edukacji muzycznej dzieci w wieku przedszkolnym. "Nauczyciel i Szkoła" (2001, nr 1, s. 205-215).

Uznanie autorstwa - Bez utworów zależnych Polska - Ta licencja zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu zarówno w celach komercyjnych i niekomercyjnych, pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Mirosław Kisiel

Zabawy muzyczne z wykorzystaniem elementów systemu Carla Orffa i ich znaczenie w edukacji muzycznej dzieci w wieku przedszkolnym

„Dziecko nosi w sobie muzykę spontaniczną. Ta muzyka spontaniczna, która w dziecku »jest«, to jakby archetyp jego odczuć i zachowań. Taki, który powoduje, że człowiek, już nawet ten najmłodszy, w spontaniczny sposób wyraża emocje ruchem, gestem, tańcem, śpiewem, muzyczną zabawą”.

M. Przychodzińska

Okres przedszkolny jest szczególnie ważny w całości kształcenia procesu dydaktyczno-wychowawczego. W tym czasie, obok intensywnego rozwoju fizycznego, doskonalą się mowa i myślenie dziecka, kształtują się zainteresowania, utrwalają postawy społeczne i moralne. We wczesnym dzieciństwie ujawniają się również zdolności muzyczne, które mogą się szybko rozwinąć. Warunkiem osiągnięcia zamierzonego celu będzie praca nad umuzykalnianiem młodego człowieka, kontakt ze światem dźwięków, który będzie bezpośrednio wpływał na zwiększenie wrażliwości słuchowej, kształtował umiejętności przeżywania muzyki oraz wytwarzał zainteresowania i nawyki niezbędne dla przyszłego odbiorcy.

Program umuzykalniania w przedszkolu uwzględnia jako podstawowe formy wychowania muzycznego: śpiew i mowę, ruch przy muzyce, grę na instrumentach muzycznych oraz aktywne słuchanie muzyki (*Program wychowania w przedszkolu*, 1992). Główną formą ekspresji dziecka w ramach edukacji muzycznej jest śpiew, zaś najprostszym utworem muzycznym, który dziecko może zrozumieć, przeżyć, zapamiętać i odtworzyć — jest piosenka. Piosenki dzięki swej różnorodności pod względem charakteru i nastroju wzbogacają świat uczuć dziecka, natomiast teksty piosenek wpływają na poszerzenie wiadomości o świecie i otoczeniu. Obok śpiewu istotne miejsce wśród form wychowania muzycznego w przedszkolu zajmuje ruch przy muzyce. Należy on do naturalnych potrzeb dziecka, warunkując prawidłowy jego rozwój pod względem fizycznym i psychicznym. Praca nad ruchową ekspre-

sją dziecka rozwijana jest w dwóch kierunkach: swobodnej wypowiedzi ruchowej dziecka inspirowanej piosenką, bajką, akompaniamentem oraz systematycznej, zamierzonej działalności, prowadzącej do podporządkowania ruchów rytmowi muzyki. Swobodne reakcje ruchowe pojawiają się najczęściej w młodszych grupach przedszkolnych. Występują one samorzutnie podczas zabaw słowno-muzycznych, w których dzieci wcielają się w różne przedmioty, osoby, czynności. Są lalkami, samochodami, postaciami z bajek (np. „latają”, „pływają” itp.). Poza tym podział zabaw ruchowych dokonuje się na: zabawy ruchowe ze śpiewem, zabawy ruchowe przy akompaniamentie instrumentu oraz zabawy muzyczne z wykorzystaniem prostych instrumentów muzycznych. Ze względu na charakter ruchu towarzyszącego piosence, zabawy ruchowe ze śpiewem dzielimy na: zabawy ilustracyjne i inscenizowane, zabawy rytmiczne oraz zabawy taneczne.

Zabawy ilustracyjne polegają na przedstawieniu przez dziecko treści piosenki elementami ruchu. Kiedy w zabawie ruchowej ze śpiewem występuje podział na role, nosi ona nazwę inscenizowanej. Zabawy rytmiczne z kolei polegają na odtwarzaniu rytmu piosenki prostymi elementami ruchu jak podskoki, tupanie, klaskanie. Zabawy taneczne, jak sama nazwa mówi, służą dzieciom do poznawania kroków tanecznych i utrwalania ich.

Do sporadycznie stosowanych form wychowania muzycznego w przedszkolu (ale także ważnych) należy gra na instrumentach muzycznych. Dzięki niej kształtuje się wrażliwość dziecka, rozwija się poczucie rytmu oraz umiejętność rozróżniania wysokości dźwięków. Gra na instrumentach wpływa również na rozwój wyobraźni i inwencji twórczej. Jest ona doskonałym środkiem służącym rozwijaniu sprawności manualnych dziecka. Ponadto zetknięcie się z instrumentem wywołuje u dzieci radość, wzmożoną aktywność, niejednokrotnie — entuzjazm. Zafascynowanie dźwiękiem obserwujemy u dzieci już od niemowlęctwa. Świadczy o tym fakt, że wśród pierwszych zabawek największym zainteresowaniem cieszą się przeróżne grzechotki, dzwoneczki, płaczące lalki, wszelkie zabawki, z których wydobywa się jakiś dźwięk. Dzieci ponadto bardzo chętnie wybijają rytm łyżkami, uderzając nimi o różne przedmioty, naciskają guzik dzwonka elektrycznego itp. Wzmacniając obserwowane w środowisku rodzinnym pierwsze zwiastuny zadatków muzycznych, przedszkole powinno przedłużyć ten okres zabawy i manipulowania dźwiękiem. Okazją ku temu mogą być instrumenty perkusyjne oraz własnoręcznie wykonane muzyczne zabawki będące źródłem ciekawych brzmień i barw, tj.: metalowe pudełka napełnione grochem, piaskiem, grzechotki zrobione z kapsli, szklane naczynia napełnione różną ilością wody itp. Ważne jest również, o czym nie należy zapominać, wykorzystywanie własnego ciała do uzyskania efektów akustycznych poprzez: tupanie, klaskanie, uderzanie o uda, pstrykanie palcami czy klaskanie (dźwiękogesty).

Współczesny świat nie sprzyja rozwojowi wrażliwości słuchowej człowieka, gdyż od wczesnego dzieciństwa otacza nas szum, hałas, dźwięki płynące z radia i telewizorów. Jest również oczywistym fakt, że ucho ludzkie uodparnia się na niedogodności foniczne współczesnego świata, a jego wrażliwość ulega stepieniu. Świadomość tego sprawia, że ważnym zadaniem przedszkola staje się kształtowanie wrażliwości słuchowej dziecka poprzez odpowiednio dobrane ćwiczenia, zabawy w spostrzeganiu, odróżnianiu zjawisk akustycznych w przyrodzie (dźwięki natury) i w najbliższym otoczeniu (dźwięki techniki). Istotne jest również realizowanie w przedszkolu słuchania muzyki nie tylko jako zajęcia poświęconego wyłącznie percepcji muzyki, ale łączenia go z pozostałymi formami wychowania muzycznego [D. Malko, 1990].

Każdy człowiek, już nawet ten najmłodszy, w spontaniczny sposób wyraża swoje emocje, np.: ruchem, gestem, tańcem, śpiewem, muzyczną zabawą. Wyrażanie przeżyć emocjonalnych warunkuje prawidłowy rozwój, przyczynia się do utrwalania cenionych u dzieci postaw aktywnych. W takiej mierze i na takich podstawach budował swój program muzyczno-wychowawczy Carl Orff. Ten należący do wybitnych twórców muzyki XX wieku kompozytor niemiecki od młodości zainteresowany był muzyką, sztuką, jej historią oraz szeroko rozumianą kulturą, ale również filozofią i pedagogiką. Zafascynowany był ideą powszechności sztuki i tradycjami postępowej pedagogiki, nawiązującej do starogreckiej idei wychowania, postulującej doskonałość duchową i cielesną. Takie tradycje pedagogiczne stanęły u podstaw jego poglądów na istotę dzieciństwa, cele wychowania i rozwój człowieka. Cechą systemu C. Orffa jest oparcie się na tezie, że etapy rozwoju dziecka, a następnie dorosłego człowieka, są podobne do rozwoju kultury ludzkości. Uznanie naturalnych potrzeb dziecka, a więc potrzeby radości, ruchu, twórczego doświadczenia, ekspresji przeżyć sprawia, że najsłuszniejsze wydaje się rozpoczynanie kontaktów dzieci z muzyką od muzyki elementarnej i rozwijanie muzykalności w sposób jakby podobny do tego, w jaki przez wieki rozwijała się kultura muzyczna ludzkości. Dydaktyczną konsekwencją tak sformułowanego założenia było wyjście od zabawy muzycznej, na którą składa się ruch — gest — taniec — muzyka oraz słowo. Natomiast materiał do pracy z dziećmi dostarczył kompozytorowi folklor słowno-muzyczny, magiczne zaklęcia, powiedzonka, wyliczanki i porzekadła.

Metoda Carla Orffa pozwala na twórczą samodzielność dzieci w poszukiwaniu różnych rozwiązań, odkrywanie coraz to nowych, bogatszych środków wyrazu. Taka aktywność niewątpliwie prowadzi do pobudzania wyobraźni i wrażliwości, do wyjścia dziecka w świat muzyki [M. Przychodzińska, 1989]. „Carl Orff odkrył, że w słowie, muzyce i ruchu tkwią olbrzymie możliwości sprzyjające naturalnej ruchliwości dzieci, indywidualności i kształtowaniu się ich pełnej osobowości” [Z. Burowska, 1976, s. 26–28]. Metoda niemieckiego kompozytora

i pedagoga jst również zabawą dającą radość, kształcącą inwencję twórczą dziecka. W systemie Carla Orffa tworzenie, odtwarzanie i słuchanie muzyki stanowi nierozłączną całość, najistotniejszą zaś jest twórcza aktywność dziecka. Założeniem systemu jest również możliwość rozwoju innych aniżeli muzyczne zdolności i umiejętności, dzięki aktywności muzycznej traktowanej jako instrument wychowania. W omawianej metodzie wyróżniamy trzy formy aktywności muzycznej: odtwarzanie i tworzenie muzyki wokalne i instrumentalnej; realizację ruchową muzyki; integrację muzyki, słowa i ruchu [E. Drogosz, 1988]. Główną formą zajęć w systemie edukacji muzycznej Carla Orffa jest gra na instrumentach. Autor skoncentrował swą uwagę na tej formie, gdyż stwarza ona możliwości aktywnego uczestnictwa wszystkich dzieci, bez względu na ich uzdolnienia. Jednocześnie może stać się bodźcem do ujawnienia i rozwinięcia uzdolnień. Opracowany przez Orffa zestaw instrumentów winien być udostępniony dzieciom już od pierwszego spotkania z muzyką [K. Stasińska, 1986]. W skład instrumentarium wchodzi: instrumenty perkusyjne o nieokreślonej wysokości dźwięku (bębenki, talerze, trójkąty, kastaniety, tamburyn, drewnianka); instrumenty perkusyjne o określonej wysokości dźwięku (naczynia szklane napełnione wodą, różnej wielkości dzwonki, ksylofony); instrumenty dęte (flety proste, fujarki) [Z. Burowska, 1976]. Gra na instrumentach, połączona najczęściej z innymi formami wychowania muzycznego: śpiewem, zabawami ruchowo-muzycznymi, tworzeniem muzyki, pozwala na twórczą samodzielność dzieci, poszukiwanie, odkrywanie nowych, bogatych środków wyrazu.

Do nauki pieśni, istotnego elementu w systemie, zaleca się wykorzystanie pieśni dziecięcych i ludowych wykonywanych przy akompaniamencie — najczęściej perkusyjnym. Z pieśni nadających się do inscenizacji tworzone są małe dramaty, w których obok śpiewu dużą rolę odgrywa ruch, gest oraz inscenizacja. Istotne w nauce śpiewu jest to, iż autor nie skupia całej uwagi na problemie emisji. Kładzie natomiast nacisk na ekspresję wynikającą z zaangażowania emocjonalnego dziecka i możliwości twórczych. Zajęcia muzyczno-ruchowe, kształtujące z kolei przede wszystkim poczucie rytmu, przyczyniające się do wyzwolenia twórczej aktywności dziecka, w systemie Carla Orffa występują zawsze w powiązaniu z innymi formami wychowania muzycznego [B. Karpała, 1986]. Cechą zajęć muzyczno-ruchowych w systemie C. Orffa jest to, iż nie przywiązuje on wagi do ścisłych reguł czy dbałości o piękno gestu, ale za najważniejszą uważa swobodną, spontaniczną realizację ruchu i tworzenie nowych układów rytmicznych. Tworzenie muzyki, jako kolejna forma wychowania muzycznego w metodzie C. Orffa, zajmuje jej centralne miejsce. Występuje w postaci improwizacji wokalne, instrumentalnej, w połączeniu obu improwizacji oraz improwizacji ruchowej. Forma ta niesie walory wychowawcze, pozwala wniknąć w wartości estetyczne i możliwości muzyki.

Przykłady zabaw muzycznych z wykorzystaniem elementów systemu kształcenia Carla Orffa

Obserwuj bębenek

Osoba prowadząca stoi z bębenkiem na środku sali i akompaniuje w rytmie ósemek. Dzieci poruszają się lekkim biegiem po sali, obserwując jednocześnie położenie instrumentu. Kilka uderzeń w wolnym tempie w bębenek podniesiony w górę jest hasłem do zatrzymania się. Dzieci unoszą ręce nad głowę i klaszczą tyle razy, ile uderzeń słyszały przed chwilą. Jeśli uderzenia wykonane są w bębenek trzymany nisko nad podłogą, dzieci uderzają tyle samo razy i w tym samym tempie dłońią o podłogę.

Malowanie

Dzieci naśladują czynność malowania pokoju obiema rękami, jak gdyby malowały dwoma pędzlami jednocześnie. Malowanie odbywa się w rozmaity sposób:

- malują jedną ręką pasy pionowe, drugą poziome;
- jednocześnie dwie przeciwległe lub sąsiednie ściany;
- malują jedną ręką równomiernie tło, drugą próbują nakładać wzór, np. kropki, koła.

Zabawa odbywa się przy dowolnym akompaniamencie: improwizacji fortepianowej, nagraniu z kasyety magnetofonowej lub płyty, dostosowanym do możliwości ruchowych dzieci.

Proponowany utwór muzyczny: A. Vivaldi, *Cztery pory roku*, Koncert nr 3 F-dur „Jesień”, cz. I Allegro.

Zabawa w echo

Zabawa polega na powtarzaniu przez dzieci krótkich motywów rytmicznych, podawanych przez osobę prowadzącą. Zasadą zabawy jest słuchanie nieprzerwanie pulsującego tempa, na tle którego stale zmieniają się wykonawcy: nauczyciel–dzieci — nauczyciel–dzieci. Podczas zabawy dzieci naśladują zarówno przebieg rytmiczny, jak i dynamikę i sposób klaskania (w ręce, o kolana, w stół, itp.)¹. Przykład rytmiczny:

---

¹ Por. U. Smoczyńska-Nachtman, *Zabawy i ćwiczenia przy muzyce*, Centralny Ośrodek Metodyki Upowszechniania Kultury, Warszawa 1978, ss. 20–109.

N — temat prezentuje nauczyciel

D — temat realizują dzieci

x kłaśnięcie w dłoń, ~ uderzenie w stół, L J uderzanie o kolana

Marionetki

Wyjaśniamy dzieciom, że marionetki to lalki poruszane za pomocą sznurków. W zabawie zamiast sznurków użyta będzie muzyka, która zachęci dzieci do rozmaitych ruchów. Słuchając dysonujących współbrzmień, dzieci poruszają się jak marionetki (wykonują ostre, nieskoordynowane ruchy rękoma, nogami i głową). Gdy muzyka milknie, dzieci opadają bezwładnie na podłogę lub pozostają w dziwnych pozach².

Proponowany utwór muzyczny: Improwizacja fortepianowa.

Zabawy z drewnianymi linijkami

Uczestnicy zabawy chodzą swobodnie po sali i stukają linijkami w różne przedmioty, poszukując rozmaitych źródeł dźwięku. Po chwili zabawa przeradza się w zagadkę słuchową. Grupa odwrócona tyłem do środka sali odgaduje, w jaki sposób wydobyty został dźwięk przez jednego z kolegów. Każdy, kto zna rozwiązanie, próbuje powtórzyć zasłyszany i zapamiętany głos — temat rytmiczny i jego brzmienie³.

Zabawa z apaszkami

Propozycje ruchu z apaszkami:

— kręcenie, powiewanie, wachlowanie, rzut w górę — apaszka opada na głowę („kwiaty”),

² Zob. J. Stadnicka, *Terapia dzieci muzyką, ruchem i mową*, WSiP, Warszawa 1998, ss. 39, 65.

³ Por. M. Kisiel, *Elementy systemu C. Orffa w edukacji muzycznej*, „Życie Szkoły” 1993, nr 4.

- improwizacja ruchowa pojedynczo i w parach („lustró”),
- tworzenie układu lub zabawy ruchowej przy wtórze muzyki.

Proponowany utwór muzyczny: P. Czajkowski, Suita *Dziadek do orzechów*, Op. 71 *Walc kwiatów*.

Kraina luster

Wszyscy uczestnicy zabawy zamienieni zostali w lustra i robią to, co osoba stojąca przed nimi.

Proponowany utwór muzyczny: F. Schubert – F. Liszt — *Serenada*; *Tranquility The Sound of Relaxation*, cz. I, *Island Paradise*.

Ćwiczenia z linią

- wąż za prowadzącym,
- koło, cwał na zewnątrz i wewnątrz liny,
- chodzenie po linie w przód i w tył,
- przeskakiwanie przez linię,
- propozycje uczestników⁴.

Proponowany utwór muzyczny: M. Oldfield — *I dulci jubilo*.

Rozmowa rąk

- Nauczycielka wyciąga prawą dłoń, jak do powitania, równocześnie mówi „dzień dobry”, dzieci odpowiadają.
- Nauczycielka macha ręką nad głową: „hej” — dzieci („echo”): „hej”.
- Nauczycielka ściska obydwie dłonie: „cześć!” — dzieci: „cześć!”.
- Nauczycielka rozkłada ręce: „witam was!” — dzieci: „witamy!”.

Kto ma inny pomysł na powitanie?

- Pokaż rękoma! (np. pocieranie dłońmi, dotykanie palcami, równoczesne dotknięcie partnera obydwoma dłońmi itp.).

Rozmowa o rękach

- Do czego służą człowiekowi? (do pracy, zabawy — pokaż, jakiej?).
- Do gry na instrumentach — pokaż, na jakim instrumencie „grasz”? (dzieci naśladują ruchem rąk grę na instrumentach: skrzypce, fortepian, trąbka, bębenek ... itp.).

---

⁴ Materiały zebrane podczas zajęć prowadzonych przez U. Smoczyńską w Studium Wychowania Muzycznego im. Carla Orffa działającym przy Akademii Muzycznej w Warszawie.

Śłuchanie i rozpoznawanie odgłosów z otoczenia

- Co słyszysz? (dzieci słuchają w ciszy, potem opowiadają, co usłyszały).
- Jakie to były odgłosy? (długie – krótkie, wysokie – niskie, szybkie – wolne).
- Jesteś w parku — co słyszysz? (śpiew ptaków, szelest i szum drzew, tupot, bieg ...).
- Zamknij oczy i pomyśl — pada deszcz, co wtedy słyszysz? (dzieci naśladowują głosem padające krople) Nauczycielka inspiruje do wspólnej zabawy, „podrzucając” pomysły: (sz ... sz ... kap ... kap ... plusk ... pada ...deszczu ... deszczyszsz-czyk ... plum ... plim).

Listopadowa muzyka

Dzieci przygotowują gazety — rozkładają je przed sobą na kolanach:

- bębnią swobodnie palcami w różne miejsca gazety, ilustrując padający deszcz;
- unoszą gazety i dmuchają w nie: krótko, długo, szybko, wolno, naśladowując powiewy wiatru.

Jesienna improwizacja. Posługując się gazetami i głosem, dzieci ilustrują odgłosy deszczowej i wietrznej pogody.

Zabawy rytmiczne z kamykami

Dzieci siedzą w kole, trzymając w ręku kamyk.

- Rozmowa kamyków: dwoje dzieci „rozmawia” ze sobą, pocierając kamykami (spokojnie, sennie, żywo, ostro, kłótniwie, znowu spokojnie itd.).
- Sztafeta rytmiczna: nauczyciel stuka kamykiem w podłogę rytm, który powtarzają kolejno dzieci.
- Graj na „raz”: nauczycielka gra na bębnie motyw rytmiczny, na tle powtarzającego motywu kolejne dziecko stuka kamykiem w podłogę na „raz”.

Muzyczna prognoza pogody

Uczestnicy zabawy wymieniają charakterystyczne dla wiosny zjawiska atmosferyczne, a następnie przyporządkowują im brzmienia wybranych instrumentów muzycznych, np.: słoneczna pogoda — trójkąt, deszcz — dzwonki chromatyczne, błyskawica — talerze, wiatr — grzechotki, pochmurno — gazety, grad — bębenek z grochem.

Wspólne przygotowywanie tabliczek z rysunkiem i zapisaną nazwą danego zjawiska atmosferycznego.

Zgaduj-zgadula będzie polegała na tym, że wybrane dziecko losuje kartkę z rysunkiem i nazwą danego zjawiska atmosferycznego, a następnie przy pomocy

instrumentu muzycznego zilustruje je. Uczestnicy zabawy, nie podglądając, odgadują, nazywając dane zjawisko atmosferyczne.

Następnym etapem zabawy jest opracowanie (w wyznaczonych grupach 4–5 osobowych) prognozy pogody dnia wczorajszego, dzisiaj i dnia jutrzejszego z uwzględnieniem godzin nocnych, poranka, godzin południowych i wieczornych⁵.

Balony na płótnie

Na trzymane przez dzieci rozpostarte płótno o bokach około 3 m prowadzący wrzuca kilka różnokolorowych balonów. Przy muzyce o zmiennej dynamice i zmiennym tempie dzieci poruszają płótnem lekko lub energicznie, wywołując efektowny ruch balonów.

Zabawki — instrumenty muzyczne

Ważnym etapem kontaktu ucznia z instrumentami muzycznymi jest ich budowanie. W ten sposób młodzi ludzie otrzymują możliwość aktywnego uczestniczenia w poszukiwaniu dźwięku, różnych jego wysokości, jak również odkrywaniu ciekawych barw i brzmień⁶.

G r z e c h o t k a — Surowiec: pojemniki plastikowe po jogurcie, metalowe puszkę, kasza, groch. Pojemnik napełnić sypkim materiałem, zakleić otwór. Plastikowy pojemnik ponadto można okleić przygotowaną wcześniej mokrą masą papierową, formując zewnętrzną powłokę, tak aby otrzymać bryłę o pożądanym kształcie. Następnie należy go ozdobić, pomalować farbami lub okleić kolorowym papierem i przymocować rączkę.

⁵ Zob. A. Oleksiak, *Zabawy muzyczne z wykorzystaniem elementów systemu wychowania muzycznego Carla Orffa i ich recepcja*, Wyd. PiPs UŚ, Katowice 1999 (niepublikowana praca dyplomowa).

⁶ Por. U. Smoczyńska-Nachtman, *Muzyka dla dzieci*, WSiP, Warszawa 1992; M. Kisiel, *System wychowania muzycznego Carla Orffa jako czynnik podnoszący skuteczność kształcenia muzycznego nauczycieli nauczania początkowego* [w:] *Skuteczność kształcenia nauczycieli klas początkowych*, H. Moroz (red.), UŚ nr 1382, Katowice 1993.

K a s t a n i e t y — Surowce: skorupki z orzecha włoskiego, paski kartonu, klej. Do odzyskanych połówek orzecha przykleić uchwyty w postaci trójkątnie złożonych pasków kartonu. Przygotowując instrument do gry, uchwyty trzeba nałożyć na palec wskazujący i kciuk. Uderzając zewnętrzną stroną skorupki orzecha o siebie, uzyskamy brzmienie podobne do brzmienia kastanietów.

T a l e r z — Surowiec: metalowa pokrywka (może być ich kilka, różnej wielkości). Pałeczka bądź łyżka, sznurek. Pokrywkę ozdobić kolorowym papierem i przywiązać do jej uchwyty sznurek. Metalową pokrywkę można trzymać za uchwyt lub za przywiązany sznurek. Aby otrzymać ciekawy dźwięk, należy łyżką lub metalową pałeczką uderzać w krawędź pokrywki.

B r z ę k a d e ł k o — Stare koło od roweru lub wózka. Żyłkami przywiązanymi do szprych podwiesić różne drobne przedmioty — gwoździe, śrubki, kawałki bambusa, drewniane klocki, blaszki, rurki, kapsle, korale itp. Na tak przygotowanym instrumencie gramy potrząsając nim, uderzając pałeczką w obręcz koła lub w poszczególne wiszące na nim przedmioty.

I n s t r u m e n t y najbliższego otoczenia — to przedmioty, z których można wydobywać różne dźwięki o zaskakujących barwach, zmiennym natężeniu i sile dźwięku. Stukanie ołówkiem o ławkę, szeleszczenie gazetą, zmięcie aluminiowej folii, zamknięcie skrzypiących drzwi, pocieranie styropianem o taflę szklaną, stukanie o siedzenie lub oparcie krzesła, opukiwanie mebli można połączyć z dźwiękami ortofonicznymi (różnie artykułowane głoski: uuu... iiii... uauaua... itp.), oraz dźwiękogestami (pstrykanie palcami, kłaskanie językiem, uderzanie dłońmi o udo, tupanie nogami w podłogę itp.), uzyskując ciekawe efekty brzmieniowe i wyrazowe.

W całym systemie Carla Orffa widoczna jest integracja muzyki, słowa i ruchu, a formy wychowania muzycznego przenikają się wzajemnie. Nadrzędnym celem tak sprecyzowanego oddziaływania jest zapewnienie dzieciom nieograniczonej swobody, radości w obcowaniu z muzyką. Zarówno dźwięk, jak i powiązany z nim ruch powstają spontanicznie, w trakcie zabaw lub ćwiczeń kształcących ekspresję. Ruch z muzyką jest zawsze swobodny, wywołany wewnętrznym nastrojem, wyobrażeniami dziecka. Zajęcia muzyczne oparte na metodzie Orffa wpływają istotnie na rozwój wokalny dzieci, ośmielają je do tworzenia, śpiewania, gry, swobodnego ruchu. Twórcza aktywność dziecka i ekspresja stanowią bardzo ważny filar systemu Carla Orffa. Pozwala on rozwijać wyobraźnię, pomysłowość, wrażliwość, ułatwia przełamywanie przez dzieci barier psychicznych w uzewnętrznianiu uczuć. I to wszystko dzięki pełnej swobody formie zabawowej. Preferowana w metodzie

ekspresja twórcza spełnia ogromną rolę w rozwijaniu indywidualności dziecka, niesie wartości poznawcze i społeczne. Stosowanie różnego rodzaju zabaw i ćwiczeń muzycznych rozwija u dzieci także, a może przede wszystkim, zainteresowanie muzyką.

Bibliografia

- Burowska Z., *Współczesne systemy wychowania muzycznego*, WSiP Warszawa 1976.
- Drogosz E., *Jeszcze raz o metodzie Orffa*, „Wychowanie w Przedszkolu” 1988, nr 6.
- Jankowski W., *Integrujące możliwości muzyki i poliestetycznego wychowania dzieci i młodzieży*, „ISME” 1992, nr 1.
- Karpała B., *Jak się bawić muzyką? Twórczość dziecięca w systemie Carla Orffa*, „Wychowanie Muzyczne w Szkole” 1986, nr 5.
- Kisiel M., *Wykorzystanie zabaw i gier dydaktycznych w edukacji muzycznej uczniów w pierwszym etapie kształcenia ogólnego na poziomie elementarnym*, „Nauczyciel i Szkoła” 1999, nr 1 (6).
- Małko D., *Metodyka wychowania muzycznego w przedszkolu*, WSiP Warszawa 1990.
- Okoń W., *Nowy Słownik Pedagogiczny*, Wydawnictwo „Żak”, Warszawa 1996.
- Pomykało W. (red.), *Encyklopedia Pedagogiczna*, Wyd. „Fundacja Innowacja” Warszawa 1993.
- Popek S. (red.), *Aktywność twórcza dzieci i młodzieży*, WSiP Warszawa 1988.
- Program wychowania w przedszkolu*, MEN Warszawa 1992
- Przetacznik-Gierowska M., Makiełło-Jarża G., *Psychologia rozwojowa i wychowawcza wieku dziecięcego*, WSiP Warszawa 1985.
- Przychodzińska M., *Wychowanie muzyczne — idee, treści, kierunki rozwoju*, WSiP Warszawa 1989.
- Rogalski E., *Muzyka w pozalekcyjnej edukacji estetycznej*, WSP Bydgoszcz 1992.
- Stasińska K., *Instrumentarium C. Orffa w szkole*, WSiP Warszawa 1986.